

CUNOAȘTEREA, PĂSTRAREA ȘI CONTINUAREA FONDULUI ARTISTIC, FOLCLORIC ȘI TRADIȚIONAL ÎN ȘCOALĂ

Irina-Elena FILIMON¹
irinaelenafilimon@yahoo.com

Motto: „Existăm temporar prin ceea ce luăm din
jur, dar vom trăi veșnic prin ceea ce dăruim”
(Douglas M. Lawson)

ABSTRACT: The romanian society is assaulted by more and more challenges that emphasize the notions of modern and actual, to the detriment of tradition and habit idea. In these circumstances, especially for the educational activities, the revaluation of local customs and traditions in school represent not only a way of training students, but a method of revitalization, recovery and promote of traditional customs in our schools.

The teachers have a duty but also they are required to promote and sustain our traditions race which are really true spiritual values of our people and things that makes us unique and special. Educating our pupils, through various curricular and extracurricular activities, we manage to make them to love the language they speak but also the customs of the country where they were born.

KEYWORDS: popular ethos, education, multiculturalism, tradition, interdisciplinary collaboration

Că ne încântă sau nu ne încântă realitatea, noi aceștia suntem și prin faptul că fim, avem obligația să ne cunoaștem așa cum suntem. Obiceiurile și tradițiile sunt „expresii ale realităților de viață”², care încă au un rol în contemporaneitate ca și când ar avea un suflet care se manifestă: urmărindu-le ne urmărim pe noi, cercetându-le ne cunoaștem pe noi. Precum individual ne cercetăm atent forțele fizice și spirituale, datori suntem ca și din punct de vedere etnic să ne urmărim forțele cu aceeași

---

¹ Profesor, Liceul Tehnologic „Ovid Caledoni”, Tecuci, județul Galați.

² Gheorghe Vrabie, *Folclorul – obiect, principii, metodă, categorii*, Editura Academiei Republice Socialiste România, București, 1970, p. 77

grijă. „Dar dacă nu o vom face noi – opina Simion Mehedinți – acum când poate e ultima clipă, atunci asupra-ne va apăsa învinuirea celor care vor veni după noi și de care nu vom putea fi iertați niciodată.”

Tot Simion Mehedinți spunea că tradiția este „un fel de ciment ascuns care cuprinde, care strânge la un loc toți indivizii unei formațiuni etnice” și „o sumă de idei, de sentimente care dă unui popor coeziune, făcându-l să se simtă într-o unitate etnică.”

„Satul românesc este cel mai expresiv și mai bogat document al istoriei neamului”; adeseori „adevărata istorie începe acolo unde sfârșesc documentele scrise”³, afirma Ernest Bernea. Civilizația satelor noastre este europeană, internațională chiar; este o civilizație străveche, originară, plămădită odată cu neamul românesc și deplin realizată. Ea nu are nimic monumental și nimic titanic, dar are în schimb o țesătură maestru alcătuită, are un firesc și o armonie deplină. Satul nu se poate măsura cu orașul în planul realizărilor temporale, dar îl întrece, desigur, în acela al valorilor spirituale.

Durerea și sărăcia, povara vremurilor grele pe care neamul a purtat-o îndelung, au adus la viață un tip uman de o mare înălțime spirituală, un om ales, un om simplu și adânc. Civilizația română sătească închide în ea un ritm de valori și o ordine plină de bogate învățăminte.

Modernizarea unei societăți nu trebuie să excludă tradițiile acesteia. Construirea noilor realități a unei comunități ce evoluează se bazează în principal pe treptele consolidate deja de tradiții, pe modificarea și nuanțarea acestora. Atât „tradiția” cât și „modernizarea” se constituie în procese istorice reale, complexe și care se reflectă și se regăsesc în toate manifestările unei societăți. Cele două fenomene sunt trăite și percepute nuanțat de diferitele categorii sociale și înregistrează diferite ritmuri și intensități în evoluție, în mediul urban față de cel rural.

Ne aflăm într-o perioadă când știința și tehnica sunt foarte avansate. Tinerii preferă să-și petreacă o mare parte a timpului la calculator, internet. Muzica preferată este de multe ori de un gust îndoielnic. Cu greu ai putea să-i atragi de la acestea, oferindu-le în schimb un spectacol de muzică populară, un concert de muzică simfonică, de operă sau operetă.

Dorim să învățăm elevii să aprecieze frumusețea fondului artistic, folcloric și tradițional atât de mult apreciate în țară cât și în afara ei. De

³ Ernest Bernea, *Civilizația română sătească*, Editura Vremea, București, 2006.

aceea, am considerat oportune activitățile educative școlare și extrașcolare, în vederea evidențierii valorilor, tradițiilor și obiceiurilor românești, în contextul actual socio-cultural, când influența mass-mediei promovează în rândul tinerilor împrumuturi din diverse culturi.

Modalități eficiente de valorificare a tradițiilor populare și a obiceiurilor românești s-ar concretiza în: programe naționale de educație permanentă pe subiecte legate de păstrarea și promovarea obiceiurilor și tradițiilor; organizarea de vizite de studiu și schimburi culturale cu alte zone ale țării, workshop-uri, conferințe și mese rotunde, dialoguri culturale, dezbateri și evenimente organizate în spațiul public, prin intermediul cărora se prezintă valențele turistice și peisagistice ale unor zone geografice; vizionări de filme documentare, piese de teatru, pe o temă inspirată din folclor sau o temă istorică vizând romanitatea; organizarea de spectacole și festivaluri folclorice, concursuri, manifestări cultural-distractive, expoziții, târguri și tabere de creație populară, adresate tinerilor, continuatori ai acestor tradiții.

Școala pare a mai păstra din frumusețea obiceiurilor și tradițiilor de altă dată prin efortul celor care știu că acestea trebuie respectate, menținute și transmise mai departe, cultivându-se, astfel, de la cea mai fragedă vârstă, sentimentul de apartenență, de iubire și dragoste pentru rădăcinile și valorile poporului român.

Obiceiurile sunt, fără îndoială, pentru cei care le privesc din afară, pitorești manifestări folclorice, mari spectacole. Dar, dincolo de aceasta, ele încifrează înțelesuri profunde asupra relațiilor omului cu lumea înconjurătoare, cu natura, asupra relațiilor interumane. Obiceiurile exprimă viața socială a comunităților umane, diversele aspecte ale rânduiei, ele sunt expresii ale vieții sociale și mecanisme prin care viața socială funcționează.

În cultura noastră tradițională, obiceiurile, în totalitatea lor, cele pe care folcloriștii le-au numit calendaristice sau de peste an, împreună cu cele pe care le-au numit ale vieții de familie, formează un sistem de complexe interrelații, un sistem corelat cu viața omului, cu viața neamului ca celulă fundamentală a societății noastre tradiționale, cu viața comunităților mai mici sau mai mari, locale sau regionale. Obiceiurile s-ar păstra mai cu credință în păturile inferioare ale societății, pe când în cele superioare ele se schimbă mereu, după cum un popor vine în atingere cu elemente străine. De aceea, ca la toate popoarele, și la poporul român, obiceiurile s-au păstrat mai curate la țărani. Pe când „clasa superioară a societății noastre

a fost pe rând întoarsă, cel puțin o parte, la obiceiuri turcești, grecești și franceze, țăranul a rămas statornic în deprinderile și apucăturile lui, sau dacă a primit înrâuriri străine, acestea au fost mult mai neînsemnate și aproape nule, mai ales în ceea ce privește momentele cele mari și importante, precum obiceiurile de la nunți și înmormântări”⁴. Omul e așezat cu familia și gospodăria sa, cu viața sa interioară, cu obiceiurile, datinile și credințele sale, cu tradițiile care l-au întemeiat secole de-a rândul, în spațiul său matricial, în comunitățile constituite în timp, pentru că toate acestea au avut o influență majoră din punct de vedere mental și comportamental.

Tradiționale sau noi, spontane sau organizate, obiceiurile ne spun ceva, au, în esență, rosturi care nu le dezmint pe cele cu care au servit ele de veacuri pe om și societatea în păstrarea bunei rânduieli, cu care s-au înscris în istoria noastră culturală.

Pentru ca să poată spune astăzi ceea ce trebuie să spună în condițiile integrării lor în cultura contemporană, trebuie să știm bine și ceea ce au spus în trecut. Este condiția valorificării lor critice, a unei valorificări cu sens cultural adevărat.

În ansamblul culturii populare tradiționale, obiceiurile formează un capitol important, fiindcă întreaga viață a omului, munca lui din timpul anului și diferitele lui ocupații, relațiile cu semenii lui și cu întruchipările mitologice erau și în trecut întretesute cu obiceiuri. În folclorul nostru, unele obiceiuri au păstrat până astăzi forme ample de desfășurare, în care vechile rituri se îmbină cu acte ceremoniale, cu manifestări spectaculoase. Ele sunt adevărate sărbători populare bogate în cântece, dansuri, poezie și acte mimice și dramatice.

Cunoașterea și promovarea multiplelor valori educative sunt cuprinse și în miturile, legendele, poveștile populare românești și basme (“în basme s-ar regăsi ritualuri destinate inițierii copilului. Mulți cercetători văd în jocurile de copii reminiscențe ale unor străvechi ritualuri inițiatice și chiar sacrificiale”)⁵. Studiul acestora le îmbogățește elevilor vocabularul, le dezvoltă imaginația, creativitatea, spiritul critic, gustul estetic, imaginarul arhetipal, bazat pe modele (în contradicție cu imaginarul ideologic al mass-mediei de astăzi).

⁴ Teodor T. Burada, *Datinile poporului român la înmormântări*, Ediție îngrijită și prefață de I. Oprișan, Editura Saeculum I.O., București, 2006, pag. 13.

⁵ Ion Căliman, *Ceremonialul riturilor de trecere. Nașterea*, Editura Excelsior Art, Timișoara, 2008, pag. 122.

Interesul copiilor poate fi trezit și prin organizarea de șezători, unde copiii sunt îmbrăcați în costume naționale. În timp ce lucrează (împletesc, țes, torc, deapănă, croșetează), elevii cântă, glumesc, dansează, spun povești, snoave și recită poezii. Prezentarea unor casete video cu formații de dansuri bătrânești mixte, le dirijează elevilor observația spre frumusețea și autenticitatea costumului popular precum și originalitatea pașilor de dans. Incontestabila lor „forță de expresie și putere de sugestie impune de la sine respect față de tradițiile la baza cărora e foc etern”⁶. De asemenea, vizitele la secții ale muzeelor de etnografie și folclor le oferă elevilor explicații ale unor obiecte precum: războiul de țesut, ițe, pieptenele pentru fuior, ouă încondeiate, oale de lut etc.

Elevii se pot documenta asupra tradițiilor și obiceiurilor și culeg folclor, aducând fotografii vechi din familiile lor; realizând chestionare și interviuri cu oamenii mai în vârstă, păstrători ai datinilor și obiceiurilor; căutând simboluri și semnificații legate de motivele geometrice de pe porțile de lemn; fotografiind obiective turistice (biserici, monumente etc.), culegând cântece vechi, strigături, proverbe și zicători sau studiind culegeri de folclor. Partea de civilizație se regăsește și în descrierea arhitecturii specifice, a tradițiilor noastre culinare, a obiceiurilor laice și religioase legate de sărbători importante de peste an.

Copiii adună cu micală și permanentă încântare, nestemate ale neamului nostru de plugari și crescători de animale, cu credința că ele fac parte integrantă din tezaurul nepieritor de valori materiale și spirituale ale românilor, că ele sunt embleme veritabile, purtătoare de mesaj și crez patriotic, de specificitate și culoare etnică, de viață, de bucurie și muncă, de tristețe și înrâncenare, de suflet încărcat de minunile și frumusețile naturii locurilor, de pildă vie pentru generațiile tinere.

Toate reprezintă un izvor de bucurie și satisfacție, care creează elevilor o stare de bună dispoziție favorabilă atât dezvoltării psihice, fizice cât și estetice. Astfel, „educația individului nu este posibilă decât prin acele bunuri culturale a căror structură spirituală este adecvată pe de-a întregul sau parțial structurii psihicului individului”⁷.

Scopul unor astfel de activități e cunoașterea, promovarea și valorificarea obiceiurilor și tradițiilor populare românești prin respectarea, practicarea și transmiterea lor generațiilor actuale și viitoare.

⁶ Constantin Ciopraga, *Portrete și reflecții literare*, București, E.P.L., 1967, p. 309.

⁷ George Breazul, *Educație și instrucție*, în vol. *Muzica românească de azi*, București, 1939, p. 494-495.

Proiectele educaționale, multicultural, activitățile școlare și extrașcolare permit atingerea mai multor obiective, unele având și caracter interdisciplinar. Se poate urmări: cultivarea sentimentului de admirație și respect față de valorile create de înaintași; promovarea fumuseții artei populare românești prin cântec, dans popular, șezătoare etc.; pregătirea elevilor pentru provocările vieții, vizând în special plăcerea de a citi, abilitatea de a comunica și cultivarea gustului estetic; consolidarea colaborării între școală, familie, comunitate în scopul orientării și aprecierii valorilor tradiționale.

Implicându-se în astfel de activități elevii sunt mai uniți, sensibili, bucuroși, conștientizând faptul că activitățile lor contribuie la păstrarea și prețuirea „comorilor inestimabile” ce definesc un popor, făcându-l unic, statornic și nemuritor în ciuda scurgerii timpului.

Ideea valorificării folclorului, ca mijloc în procesul de formare, „se relevă ca o problemă vitală, de existență, ea fiind aceea a materialului cu care și prin care se realizează opera de influențare a tânărului vâstar”⁸.

În condițiile actuale ale globalizării, când se tinde către uniformizarea și standardizarea legislativă, a sistemelor instituționale, inclusiv a celui educativ, este vital, atât pentru promovarea noastră în concertul statelor europene ca individualitate istorico – statală, cât și pentru valorizarea și promovarea culturii și specificității proprii, să ne valorificăm bogata moștenire culturală tradițională.

Acesta se poate constitui într-un un „sâmbure tare” al societății contemporane românești și într-un punct de plecare pentru promovarea valorilor care ne caracterizează ca națiune.

Transmiterea obiceiurilor și tradițiilor locale ține și de învățământ, educația urmărind integrarea individului în neamul din care face parte și, mai nou, înțelegerea alterității celorlalți. Căci nu este datorie românească mai vrednică de a fi îndeplinită și nu este osteneală mai de folos, decât să facem părtași pe cei mai tineri la bunurile sufletești moștenite din vechime, să le predăm ca pe o zestre de mare preț, iar zestrea mai de preț nu este alta ca averea de cuget și simțire închisă și păstrată cu sfântă grijă de-a lungul vremurilor, în adâncurile sufletului românesc și creștinesc al moșilor și strămoșilor noștri.

⁸ Ligia Toma Zoicaș, *Pedagogia muzicii și valorile folclorului*, Editura Muzicală, București, 1987, p. 19.

Fondul artistic, folcloric și tradițional constituie una din valorile inegalabile și incontestabile, amprenta popoarelor de pretutindeni. Educându-i de mici pe copiii noștri, prin diverse activități desfășurate în familie și unitățile de învățământ, ei vor îndrăgi limba pe care o vorbesc, obiceiurile țării în care s-au născut, își vor completa formarea în spiritul păstrării ființei naționale, își educă gustul estetic și artistic și își vor dezvolta capacități intelectuale și vocal interpretative, pregătindu-se pentru a deveni buni cetățeni, căci nimic nu poate înlocui autenticul.

Școala este și rămâne o poartă deschisă de transmitere și de perpetuare a tezaurului nostru folcloric în rândul elevilor de toate vârstele și are datoria sfântă de a-l da la lumină, ferindu-l astfel de a nu se pierde în noianul timpului și al uitării.

Bibliografie:

- [1] Alexandrescu, Emil, *Literatura română în analize și sinteze*, E. D. P., București, 2005.
- [2] Bernea, Ernest, *Civilizația română sătească*, Editura Vremea, București, 2006.
- [3] Breazu, George, *Educație și instrucție*, în vol. *Muzica românească de azi*, București, 1939.
- [4] Burada, Teodor T., *Datinile poporului român la înmormântări*, Ediție îngrijită și prefață de I. Oprea, Editura Saeculum I.O., București, 2006.
- [5] Căliman, Ion, *Ceremonialul riturilor de trecere. Nașterea*, Editura Excelsior Art, Timișoara, 2008.
- [6] Ciopraga, Constantin, *Portrete și reflecții literare*, București, E.P.L., 1967.
- [7] Toma, Zoicaș, Ligia, *Pedagogia muzicii și valorile folclorului*, Editura Muzicală, București, 1987.